

O kantovskom večnom mieri

Peter Kyslan

University of Prešov

Filozofia nemá zbrane. Filozofii nie sú cudzie spory, ale vyhýba sa otvoreným konfliktom. Možno povedať, že je pacifistická. Známy spis a nemenej známy ideál nemeckého filozofa Immanuela Kanta priťahuje pozornosť od svojho vzniku – *K večnému mieru* je satirický titul dôležitého Kantovho malého spisu, ktorý vzbudzuje záujem aj dnes. Pozornosť v kontexte práva a diplomacie zaujíma predovšetkým filozofický a interdisciplinárny diskurz súčasnej globálnej reality v zrkadle kozmopolitného mierového ideálu a tiež riešenia vojnových konfliktov a napätí.

V dňoch 9. a 10. novembra 2023 sa v českom meste Ústi nad Labem konala medzinárodná vedecká konferencia Perpetual Peace Project (PPP). PPP je filozofický projekt, ktorý spoluzaložil americký profesor Gregg Lambert zo Syracuse University v USA. Hlavnou myšlienkou aktivít projektu bola redefinícia a aktualizácia Kantovho odkazu v zmysle širšej interdisciplinárnej diskusie s dôrazom na problematiku „večného mieru“.

Filozofické podujatie na Filozofickej fakulte Univerzity Jana Evangelistu Purkyně v Ústi nad Labem (UJEP) o kantovskom mieri spojilo odborníkov z rôznych krajín (Česká republika, Slovensko, Poľsko, Dánsko, USA a Južná Kórea) a originálnym spôsobom umožnilo spoludiskutovať historickým odborníkom na filozofiu Kanta, teoretikom politickej filozofie a filozofom pedagogiky, filozofickým antropológom a sociálnym filozofom. Na pozadí filozofie Kanta a v zmysle ideovej túžby po mieri sa reflektovali témy ako vojna, nepriateľ, utečenec, ekofilozofia, umelá inteligencia, anarchizmus, globalizácia, hospitalita, výchova a pod.

Organizátori z Katedry filozofie a humanitných štúdií podujatie nazvali *Re-Designing the Conditions of Universal Hospitality: Who is the Enemy?* a pre realizáciu zvolili formát workshopov, aby vytvorili otvorený a tvorivý priestor pre myslenie všetkých zúčastnených. Podujatie otvorila hlavná organizátorka Michaela Fišerová z hostujúcej univerzity a následne uviedla plenárnu prednášku *The Aporetical Promise of Peace*. Príspevok vysvetľoval spôsob, akým kantovský sľub večného a univerzálneho ľudského priateľstva

podmieňuje politickú predstavivosť.

Ďalší priebeh konferencie bol rozdelený do workshopov. Prvý workshop niesol názov *Moving Away from Kant's Perpetual Peace?*. Úvodný príspevok Davida Peroutku z domácej univerzity v Ústi nad Labem s názvom *The Defensive Nature of Just War* zdôraznil myšlienku Kantovho nezasahovania do konfliktu, ktorá nás môže inšpirovať, aby sme sa kriticky pozreli na spôsob, ako sa v dnešnej spoločnosti bežne chápe pojem „obrana“. Sandra Zákutná z Prešovskej univerzity v Prešove v príspevku *The Role of Education in Kant's Project of Perpetual Peace* inšpirovala k úvahám a otázkam o výchove, ktorá sa podľa Kanta dá dosiahnuť len kozmopolitným spôsobom. V príspevku *Kant's Hospitality from Today's Perspective* sa Peter Kyslan z Prešovskej univerzity v Prešove pýtal na oprávnenosť a uplatniteľnosť Kantovej podmienky hospitality v čase vojny. V nasledujúcom príspevku *Perpetual Democratic Peace?* sa Martin Šimsa z UJEP v Ústi nad Labem pýtal, či je možné aplikovať Kantove podmienky pre večný mier na súčasnú liberálnu demokraciu, aj keď boli navrhnuté pre kantovský republikanizmus a Kant demokraciu neuznával.

Druhý workshop niesol názov *Peace as a Powerful Paradox* a svoju pozornosť z dejinnej analýzy preniesol na problematiku moci, násilia a nepriateľa. Prvý príspevok tejto sekcie *Enlarging the Scope of Peace: The Embodied Struggle for Survival as a Path for a Peaceful Eco-Hospitality* predniesla Cristina Maria Vendra z UJEP v Ústi nad Labem a venovala sa ekologickým aspektom mieru. Cieľom prezentácie bolo diskutovať o koncepte ekologického mieru ako komplementárneho s konceptom ekologickej pohostinnosti. Dominik Klucsár zo Slovenskej akadémie vied sa v príspevku *Perpetual Tension: Rebellion and its Limits* pokúsil skúmať rebéliu ako filozofický problém vo vzťahu k myšlienke večného mieru, vychádzajúc z Bakunina a Camusa. Príspevok *Refracted Life of a Human Being. The Situation of the Refugee* predstavila Jaroslava Vydrová zo Slovenskej akadémie vied, v ktorom sa na pozadí filozofie Helmutha Plessnera zamýšľala nad miestom utečenca a prisťahovalca a ich skúsenosťami s neistotou, stratou domova, stratou príbuzných ako aj novým nepriateľstvom. Druhý workshop uzatvoril Peter Šajda taktiež zo Slovenskej akadémie vied s príspevkom *Working for Peace during Conflict: Political and Existential Ways of Limiting Entity*. V príspevku sa venoval reflexii filozofického odkazu Carla Schmitta, ktorý predstavil rozlíšenie priateľ/nepriateľ ako základné kritérium politickej sféry. Poukázal aj na to, že politický nepriateľ sa v mnohých aspektoch líši od osobného nepriateľa.

Na záver prvého dňa konferencie vystúpil špeciálny hosť z Južnej Kórey Alex Taek-Gwang Lee. Prezentoval videoukážku, v ktorej koncom februára 2012 spolu s Greggom Lambertom cestovali na hranicu so Severnou Kóreou. Po spomínaní venoval pozornosť širšej analýze kórejského konfliktu a možností mierových riešení v príspevku *Revisiting the D. M. Z.*

Druhý deň konferencie PPP otvoril s plenárnou prednáškou *Kant and Hegel on War and Peace* špeciálne pozvaný prednášajúci Jiří Chotaš z Českej akadémie vied. Chotaš mapoval Kantovo uvažovanie o vojne a mieri s dôrazom na jeho dielo *Metafyzika mravov* a hľadal paralely a rozdiely medzi Hegelovou Realpolitik. Po tejto prednáške nasledovala hlavná prednáška Krzysztofa Skonieczného z Univerzity vo Varšave. Téma *War, Peace and „Human Nature“: Remarks on a Limit of Political Imagination* prehodnocovala Kantovu myšlienku vojny ako prejavu prirodzeného stavu. Pre samotného Kanta hrá príroda ambivalentnú úlohu a v konečnom dôsledku vedie ľudské bytosti k mieru napriek ich sklonu k vojne. Krzysztof Skonieczny reflektoval tento problém z perspektívy Freudovej psychoanalýzy a súčasnej evolučnej psychológie, pričom obe predstavujú variácie na argument „vojna je prirodzená“.

V poradí tretí workshop konferencie s názvom *Lacking Conditions for Peace* otvorila Iwona Janicka z univerzity v dánskom Aarhuse s príspevkom *Coarticulations: Towards a Politics of Cohabitation*. Venovala sa problematike spolunažívania ľudí a neľudí. Do nových diskusií navrhovala termín „koartikulácia“, ktorý opisuje proces vzájomnej zrozumiteľnosti medzi človekom a nečlovekom a vzájomného uschopňovania novými spôsobmi. Jan Bierhanzl z Českej akadémie vied predstavil príspevok s názvom *Nonviolence and the Possibilities of a New Political Imaginary in Wartime*. Autor predstavil etické argumenty proti legitímnosti násilnej sebaobrany, ako ich sformulovala Judith Butler v knihe *The Force of Nonviolence*. Bierhanzl si kládol otázku, či je možné preniesť radikálnu požiadavku nenásilia zo vzťahov jednotlivcov a komunít na úroveň medzinárodných vzťahov bez páchania epistemického imperialismu alebo epistemicky nespravodlivého pacifizmu. Nasledujúci príspevok s názvom *Cosmopolitanism and Globalization – Appadurai's Perspective on Cosmopolitanism* predniesol Vít Pokorný z UJEP v Ústi nad Labem. Vo svojom príspevku sa pokúsil preskúmať komplexný vzťah medzi kozmopolitizmom a globalizáciou. Pozornosť venoval kozmopolitnému ideálu a globálnej praxi. Autor sa zároveň pokúsil odpovedať na otázky, či kozmopolitizmus umožňuje informačnej spoločnosti vytvárať nové

multiplicity v rámci globálneho prepojenia s ostatnými, alebo či nové médiá podnecujú nebezpečný proces globálnej homogenizácie.

V príspevku *Notes from the Field: On Designing Perpetual Peace Pedagogy*, ktorého autormi boli Adam Nocek a Gabriela Baka, prvý menovaný predstavil dôležitý rozmer kozmopolitizmu – pedagogiku – a realizoval ho vo forme interaktívneho workshopu, ktorý aktivizoval všetkých účastníkov. Tento workshop bol kombináciou prednášky a experimentu so zameraním na rozvoj didaktických postupov vyučovania filozofie.

Záverečné vystúpenie patrilo spoluzakladateľovi PPP a hlavnému iniciátorovi podujatia na univerzite v Ústi nad Labem Greggovi Lambertovi zo Syracuse University v USA. V prednáške *Who is the Real Enemy?* venoval pozornosť Kantovmu pojmu nepriateľstvo a inicioval zaujímavú a podnetnú diskusiu. V príspevku analyzoval predovšetkým Kantov pojem nepriateľstvo. Ďalej analyzoval predovšetkým šiesty a posledný predbežný článok Kantovho spisu, ktorý načrtáva právnu podmienku, ktorá musí predchádzať akémukoľvek budúcemu nadviazaniu mierových vzťahov medzi národmi podľa ustanovenia, že „žiadny štát počas vojny nedovolí také akty nepriateľstva, ktoré by posilnili vzájomnú nedôveru“.

Záverečnou časťou druhého dňa a celého podujatia bol tzv. okrúhly stôl, za ktorým sa všetci účastníci zhodli na význame a prínose zrealizovaných workshopov a vyjadrili zámer pokračovať v širokých filozofických a interdisciplinárnych diskusiách o večnom mieri, hlavne v súvislosti s vojnami a konfliktmi, ktoré v súčasnosti prebiehajú.

doc. Mgr. Peter Kyslan, PhD.

University of Prešov

Faculty of Arts

Institute of Philosophy

Prešov, Slovakia

peter.kyslan@unipo.sk

ORCID ID: 0000-0003-4140-6536